

خواستی نه ته وایه تی و ویستی ئێلیگارشی بهشی پێنجهم / ههشت بهش ... نهم دین فارس حسان

بهشی پێنجهم

کوردی عراق سهربه کام شوێن بێت؟

کاتێک کار بێ به دهسته ئێنانی مافی یه کسانى نه ته وه کان
ئه که یه، ناگه رێته وه بێ ته وه ی که ئهم ته وه یه له بیه هتدا سهربه
شوێنێک و جوگرافیا یه کی دیاری کراوه، نیشته جێبون و کێبونه وه ی
هاو زمان و کهلتوره که یان، ئه بێ ته بهشی کی گینگ و دهستنی شانکاری
داخوازی و پێدانی و به هه و زانیی مافی یه کسانیا نه له گه
نه ته وه کانى تردا، مافی یه کسانیش له گه نه ته وه کانى تردا، له وه
سیاسی و ئابوری یه وه بهرجهسته ده بێت.

پێش هه موو هه و بێک و کرده یه ک، ده بێت باس له سهر مافی یه کسانى
کرێکارانى نه ته وه کان بێت، به نه ته وه ی کوردیشه وه. که واته هه رباسێک له
یه کسانى سیاسى نه ته وه کان، په یوه ندی به چوارچێوه یه کی دیاریکراوی
جوگرافی و حقوقی سیاسى ده و بێت، یا نه و ده و بێ ته وه نیه.
یا ئه بێت جوگرافیا یه کی دیاریکراوی تایبه تی خێیان هه بێت، یا
ئه گه نه شبێت گینگ نییه، به کێ په یوه ندی به نیشته جێبونه وه هه یه
له و پارچه زه و ییه دا، که له سهری ده ژى و موماره سه ی ژیا نی ئاسای و
بێ ژانه ی خێ تێدا ئه کات.

له و وه چاولێ نا کرێت، که ئه بێت جوگرافیا کی دیاریکراو بێت، به کام
ئه مهش بێ جوگرافیا یه کی دیاریکراویش زێر است و هه وایه هه وه ک
ئه وه ی که جوگرافیا شى نه بێت.

ئه وه ندی په یوه ندی به بونی کێشه و ململانی نه ته وه کان له گه
یه کتردا هه یه و مافی یه کسانى نه ته وه کان، ئه وه ندش په یوه ندی به
ئاستى ململانی و کێشه و پیکهه پێژان و دژایه تی کردنی یه کتری و
وونکردنی خه باتى استه قینه ی کرێکارانه وه هه یه، ئه وه ند
جوگرافیا یه کی تایبه ت گینگ نیه، ئه وه ی له سه ره تاکانى سا
نه وه ته کانى سه ده ی ابردودا، چه ئه ی و نیه هه رێمى کوردستانى
عراق، هه یه کی گه و ره یان ئه نجام ئه دا، به وه ی که نازان، سهربه

چ حقوق کی نڌودو ۽ ته تي و ناوچه ييه وه يه، له بهر ئه وهی ناوچه کانی
 ئاستای ههر ۽ می کوردستان و له ۽ ابردوشدا، له گه ۽ ناوهندی دهسه ۽ اتی
 عراق به يه که وه، يهک سياست و ئامانجيان هه بوو بهرجهسته ده کرد
 ، ئه وکات ئه ج ۽ ندای سياسته کانی و و ۽ اتانی ناوچه که و جيهانيان ئه برد
 به ۽ وه ، ههروه ها ئه ستاشی له گه ۽ دا ۽ ت.

له بهرتهوهی ئه و پارت و هژانهی که له ساڵی 1991 وه له دهسه‌لات و ئه‌په‌ژسیه‌ نډا بون، له‌ ابرودا و ئه‌ستاشی له‌گه‌دا به‌ت هه‌زگه‌له‌کی ته‌قه‌ له‌گو و چاوله‌ده‌ستی هه‌زه‌ ناوچه‌یی و نه‌وده‌وه‌یه‌تیه‌کان بوون. هه‌زو پارتی ه‌زگاری نه‌ته‌وه‌ی و نه‌یشتمانی نه‌بوون، به‌ه‌کو مه‌خه‌ری و گه‌نده‌خه‌ریان سه‌ر ئا بوری چه‌وری ناوچه‌کانی خه‌یان بوون، له‌لایان گرنگ نه‌بوو وه‌ به‌شیان گرنگ نه‌یه‌ مافی یه‌کسانی سیاسی و ئا بوری و که‌مه‌یه‌تی نه‌ته‌وه‌و ئاین و ئاینزا جیاوازه‌کان به‌ه‌کو هه‌موو کات وه‌کو هه‌یه‌کی گرنگی به‌ده‌ست هه‌نانی سه‌رمایه‌ی خه‌یانو بنه‌ما هه‌کانیان به‌کاره‌نراون.

کاتاک که فهه نسا له ئه نجومه نی ئاسایشی نه ته وه یه کگرتووه کان پشنیاری ناوچه یه کی پارێزراو و دژه فینی کرد ، باری ژماره 688 ی سا 1991 ی لکه وته وه ، ئهمهش بووه هه ی دروستکردنی دوو ناوچه ی دژه فینی هه ی 36 له باکوری عێراق و 32 ی باشور، ئهمه ش جارێکی تر هه کارێک بوو له پناوی له ناو بردنی ئاپه فینی خه کی کوردستان و خواروی عێراق . تا ئاسته ی سیاسه تی و ئاتی عێراق به ئاسته یه کی پچه وانه ی ئه جاندای ده وه ته گه وه جیهانیه کان ئاسته نه گرێت، ئه گینا هه چی ئه وتی ب به دهسته ئانی مافی یه کسان ی نه ته وه ی کورد له عێراقدا نه بوو ، خه رو بێرێکی ئه وتیشی ب زه حمه تکه شان و چه وسا وه کرێکارانی خوارو ناوه استی عێراقیش نه بوو، ئهمهش ئه وکات و ئاستاشی له گه دا ب، ته هه زه نه وده و ئیه کان له پناو چاوداری کردنی و هاتوو چ و تیلانی هه هه وا گریه کان یان و له پرسی نه وه یان له جبه جکردنی ئه جاندای سیاس ی و ئابووری و ونا و هه نگ ئێز کردنی سیاسه تی ئاینده ی هه زه سه رکه وته وه کانی جه نگی سارد له ناوچه که دا .

ئەمانەش ھەمووی لە ٲٲگەیی ھەزە ناوخی ییە ئە ٲقە لەگو ٲکانی ھەزە
نٲوودەو ٲتی و ناوچەییەکانەو ھە ٲٲبە ٲیان دەکردن . ئەوانەش ئەو
مشەخ ٲرانەیی ناوخی بوون کە ٲٲگەییان ٲٲدرا بوو، مٲٲکەکانیان لەسەر
جەستەیی خە ٲکی کوردو ع ٲراق و ناوچەکیان بخەنە کار ھەتا دوا
قەترەیی خو ٲنی جەستەشیان بمٲزن، ئەم لاشە ز ٲر سەیر و سەمەرانیان
بەردا بوو ھەستەیی سیاسی و ک ٲمە ٲا ٲەتی و ئا بووری ع ٲراق بە

فه ه نسا ئا مانجی له و پـشنیاره ی که کردبووی هاتنه وه کایه ی وه کو سیاسه تی هـزه گه وه کانی جیهان بوو، نه وه کو ئا مانجی خزمه تکردنی نه ته وه کانی ناوچه که و دابینکردنی مافی یه کسان بـیان، له بهر ئه وه ی له ئا بردوو به ئـستاشه وه هیچ داکـکیه کی ئه وتـی له ژیا نـکی ئازاد و یه کسان بـ نه ته وه ی کورد به ئا مانج نه گه یاند بووه ، ئیتر هـی 36 و 32 بـ چه پـوون و ئاشکرا نه بووه و نه یان توانیوه ئه وه ببینن، که ناوچه یه ک نین تا نه زانرا بـت سهر به چ شوـنـکه و سهر به کامیان نیه، و یا که س نازانـت له کوـوه هـهـقوـاوه . چـن هـزه ناوـخـیه کان هـهـوـی و تانه وه ی ئا بووری عـراقیان ئه دا، هـزه نـوده وـه تیه کانیش بیریان له ئاینده ی دهست به سه رداگرتنی نه وت و سامانه سروشتیه کانیدا ده کرده وه . ئه وکات و ، به ئـستاشه وه کورد له ناوچه که به گشتی و له عـراق و سوریا به تایبه تی جه نـگـکی خوـناوی ده بات بهـهـوه . ئه مریکا له ئا بردوو ئـستاشدا مافی یه کسانی بـ نه ته وه ی کورد له گه نه ته وه کانی تر دا به هـوا نابینـت و هیچ قسه و پـشنیارـکی له سهر ناکات و به بهرژه وه ندی خـی مامهـه له گه ئه و پرسه دا ده کات . بـهـوان له ئا بردوو ئـستاشدا گرنگ نیه کورد سهر به چ شوـنـکه ده بـت، له بهر ئه وه ی کـمپانیایا گه وه و هـزه ئـلیگارشیه کان هو فره هـگه زه کان و ئیمپـیالیزی جیهانی بـیار له سهر مافی خهـکانی تر ده ده ن، ئه گهر ئیراده یه کی پـایینی شـگـی چینه یه تی له بهر امبه ریا نـدا نه بـت . نابـت ئه وه گرنگ بـت که کورد سهر به چ ده وـتـک بن یان نه بن، مافی یه کسانی نه ته وه ی کورد له گه نه ته وه کانی تر دا گرنگه .

چه پ له ئا بردودا وا لـکـدان هـوه یان ده کرد خهـکی کوردستانی عـراق سهر به هیچ ده وـه تـک نین، کوردستانی عـراق بـ یاسایه (ههر یاسایه ک) بـ ده وـه ته (ههر ده وـتـک) (38). گوایه له ئا بردوو ئـستادا کوردستانی عـراق سهر به هیچ ده وـتـک نین، دهسته واژه یه کی بـمانا و بی ناوهـه که له وـی سیاسی و ئا بووری و کـمهـایه تیه وه، له بهر ئه وه ی ئه وه هـه وه همیه ی که له ئا بردودا دروستیان کردبوو، وه ئـستاش به ناو نیشانی تره وه مشهـخـرانی کورد باسی ده که ن نه دابـان بوو وه نه جیا بوونه وه شه له ده وـه تی ناوه ندی عـراق . ئه مه ته نیا ئه وه وه همیه که وورده بـرژوازی گه وچاندوو و خـش باوهـی له لای خهـکه هـش و و ته که ش دروست کردوو . چونکه ههر دوو دیوی هـی 36 له ئا بردودا، له ژـر کاریگه ری و یه ک سیاسه تی بـرژوازیانه و ئیمپریالیانه یان به ئه نجام گه یاندوو . یاسا و کـمهـایه تی و

سیاسی و ئابووری ئەوکات و ئاستاش هه‌قوو‌اوی سیاسه‌تی جیهانی بووه . ئاستاش هه‌قوو‌ای جیاکهره‌وه‌ی هه‌رم و ناوه‌نده، هه‌قوو‌کی در‌زنانه‌ی ئه‌لیگارش‌ی هه‌ردوو لایه . له‌م هه‌قوو‌یه‌وه‌ی توانیویانه‌ی ده‌ست به‌سه‌ر سه‌رچاوه‌ی سروشتی و ئابورییه‌کانی ع‌راقدا بگرن.

ده‌ب‌ت یاسا چ یاسایه‌ک ب‌ت له‌لای چه‌پ؟ له‌اب‌ردووشدا یاسا هه‌مان یاسای نه‌وده‌وه‌تی و له‌کا‌ی و‌لاتانی ناوچه‌که‌و هه‌رم‌می کوردستان له‌گه‌‌یدا بووه‌ که گه‌وره‌ هه‌زه‌کانی دنیا به‌ به‌رژه‌وه‌ندی خ‌یان چه‌رخ‌ی سیاسه‌تیان ئه‌سو‌اند . ئه‌مه‌ش له‌ غیابی بزوتنه‌وه‌ی و بزاق‌کی ش‌ش‌گه‌‌انه‌ی پ‌ه‌لیتاریا بووه‌ و ده‌زگای هه‌ق‌خ‌راوی (UN) ده‌زگایه‌کی به‌کارهاتوو و به‌کاره‌ن‌راوه‌ له‌لایه‌ن ده‌و‌لاتانی خاوه‌ن مافی ق‌یت‌ له‌ ئه‌نجومه‌نی ئاسایشی نه‌وده‌وه‌ت‌یدا ، به‌ ئا‌استه‌ی خ‌زمه‌ت‌کاری سیاسه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندییه‌ی ئابورییه‌کانیان . چه‌پ له‌ اب‌ردوو له‌ ئاستاشدا گه‌وجانه‌ ئه‌وان‌ته‌ هه‌لومه‌رجه‌ی بابه‌تیه‌کانی سیاسه‌تی جیهانی، یاسای خاوه‌ن ق‌یت‌ کان یاسای با‌ا ده‌ستیه‌ به‌سه‌ر سیاسه‌ت و ئابوری جیهاندا، ئیتر له‌ملاو له‌و لایه‌ک ک‌مه‌ه‌ق‌که‌ وابه‌سته‌ی سیاسه‌ته‌کانی ئه‌وان، سیاسه‌ت ئه‌که‌ن به‌یانی یاسای جه‌نگه‌ و کوشت و کوشتار ده‌که‌ن.

ئه‌گینا هه‌ر یاسایه‌ک ب‌جگه‌ له‌ یاسای سه‌‌سیالیزی زانستی، یاسای چه‌وساندنه‌وه‌ و له‌به‌ین بردنی مر‌ق‌ایه‌تیه‌، ئیتر هه‌ر حوکومه‌ت و ده‌و‌له‌ت‌ک به‌رقه‌رار ب‌ت مر‌ق‌ سه‌ر به‌ هه‌رشو‌ه‌ن‌ک ب‌ت یان نا یاسا هه‌ب‌ت یان نا دان پ‌یانراو ب‌ت له‌لایه‌ن (UN) وه‌ یان نا ه‌یچ له‌ بابه‌ته‌که‌ ناگ‌ه‌ه‌ت ، ئه‌گه‌ر چه‌وساوه‌ ب‌ت و هه‌ت‌کی مافه‌ سه‌ره‌تای و دووره‌کانی ب‌کر‌ت، گرنگ و بنه‌ه‌تی هه‌موو یاسا و سه‌‌سا و ده‌و‌له‌ت‌ک ئازادی و یه‌کسانی مر‌ق‌ه‌که‌نه‌ . به‌‌ام ده‌و‌له‌ت خاسیه‌ت‌کی یاسای و سیاسی هه‌یه‌، که نه‌ ئازادی و نه‌ یه‌کسانی ت‌دا به‌رقه‌راره‌، چونکه‌ ده‌و‌له‌ت پ‌وه‌ری ده‌سه‌لاتی چینه‌که‌ به‌سه‌ر چینه‌کی تر‌دا .

چه‌پ له‌ اب‌ردوودا یاسا‌کانی (UN) ی ده‌کرده‌ پ‌وه‌ری سه‌ربه‌خ‌ای و دروست کردنی ده‌و‌له‌تی کوردی . به‌‌ام ئه‌م یاسایانه‌ ناتوان‌ت وه‌‌امی چاره‌سه‌ری مافی یه‌کسانی نه‌ته‌وه‌کان ب‌ت . ئه‌گه‌ر هه‌ر یاسایه‌ک له‌ ک‌مه‌ه‌گه‌دا هه‌ب‌ت مافی نه‌ته‌وایه‌تی کورد پ‌ویستی به‌ وه‌‌ام‌کی زانستی و ش‌یاوی سه‌رده‌مه‌که‌ی خ‌ای هه‌یه‌ . ئه‌وه‌ ده‌بینر‌ت ب‌‌ژوازی مشه‌خ‌ری ع‌راق و کورد چ ه‌فتار‌ک له‌گه‌ مافه‌کانی خه‌‌ک و نه‌ته‌وه‌کاندا ده‌که‌ن، هه‌تا ئه‌و ده‌و‌له‌تانه‌ی که چه‌پ و ‌است و ئیسلامیه‌کان و ع‌یلمانی و هت‌د که باسی له‌وه‌ ده‌که‌ن، ئه‌گه‌ر بونیشی هه‌ب‌ت چاک‌تر ناب‌ت له‌و هه‌لومه‌رجه‌ی که نه‌ته‌وه‌کانی ت‌دا ده‌ژین .

چونکه چاره‌سهری پرسى نه‌ته‌وايه‌تى و هه‌تا پرسه كـمه‌ايه‌تى و سياسى ئابوريه‌كانيشى تيا چاره سهر ناكا، له بهر ئه‌وه‌ى به پـويستى ژيانى سياسى و ئابورى و سيستمى سرمايه‌دارى بـه بهرژه‌وه‌ندى خـيان هه‌لو مه‌رجه‌كانيان خولقاندوو، ئه‌وه‌ى له ئابردوو له ئـستايا له ناوچه‌كه‌و له كوردستاندا ده‌يبينين ياسايه‌كى تايبه‌تى نـوده‌وه‌تى ئه‌يبات به ئـوه. ژيان و گوزه‌راني خه‌كـيان كردوه‌ته قوربانى بهرژه‌وه‌ندى سياسى و حيزبى و بنه‌مايه‌ى، له‌خزمه‌تى ياسا و بهرژه‌وه‌نديه‌كانى ئيمپرياليزمى جيهانى و ده‌وه‌تـانى ناوچه‌كه به‌كاره‌نراوه، هه‌روه‌ها ئه‌و ده‌سته‌واژه‌يه‌ى كه ده‌تـ "ئـم بـه حوكومه‌تـيه‌ى كه ئـستا له كوردستانى عـراق، ياسايه‌ك ئه‌يبات به ئـوه و هـى سهره‌كى ژيانـكى بـسهره‌و به‌ره‌و دوور له ياسا و ئـساكانى مرـقايه‌تين". حوكومه‌تى كوردى بـتـيان عه‌ره‌بى، هه‌موويان ئيستيبدادين، ئـم جـره حوكومه‌ت و ده‌وه‌تـانه بازارى ئازاديان هه‌بـت يا نه‌يان بـت ده‌زگاي پـليس و ئاسايش و دار و شـلاق و سـجـنيان هه‌يه، داموده‌زگاكاني پارـزگاري ده‌سه‌تات و سرمايه‌كانيان. به‌ره‌و به ده‌سه‌تاتى ئـليگاريشيان ده‌دات، دژ به بزوتنه‌وه‌ى زگاري خوازي كـمـنـيستي له جه‌نگدايه‌و، به‌تووندترين شـوه و كردار بـه‌وه‌ى نه‌ياراني ده‌سه‌تات و ياسا و سياسه‌ته‌كانيان ده‌بنه‌وه. هه‌موو ئه‌وانه به‌شـكن له داموو ده‌زگاي حوكومه‌ت به ياسا و ئـسايه‌ك ده‌برـن به ئـوه ئه‌وه خـه‌خه‌له‌تاندنه يان خـكـردنه چاوى خه‌كـه، ئه‌گه‌ر بـتـيت هـيچ ياسايه‌كان نيه هه‌رـمى كوردوستان له ئـستاو له ئابردووشدا هه‌روا بووه.

خواستى ئـستاو له ئابردووشدا كـركـاراني چه‌وساوه و ته‌واوى هاوـاتـياني نه‌ته‌وه‌ى كورد زگار بونيان له چه‌وسانه‌وه‌ى نه‌ته‌وايه‌تى و چينايه‌تى بووه و ده‌بـت. وه‌ـام وه‌رگرتنى مافى يه‌كساني نه‌ته‌وه‌كان خواست و ئاواتى دوور و نزىكى نه‌ته‌وه‌كاني ژـر ده‌سه‌تـان يان ده‌وه‌تـى نه‌ته‌وه‌يه‌ك، په‌يوه‌ندى به جـري حوكومه‌ته‌كانه‌وه نيه ئه‌وه‌نده‌ى به جـري مومارسه‌ى ده‌سه‌تـه‌وه و مـژوو پرسه‌كه‌وه هه‌يه له ده‌وه‌ته‌كاندا له‌گه‌ ئه‌وه‌شدا ده‌وه‌تـ ئه‌داتى چه‌وسانه‌وه‌ى كـمه‌هـه. بـنبـكـردنى پرسـكى وا ده‌بـته پـويستى ئـژو زـرتـرين تيشكى و ناكى سياسى و پـاكتيكي ده‌خـته‌سهر. چه‌پ واي ده‌بينن باسيان به ئـاستى و دروستى له‌سهر مه‌سه‌له‌ى نه‌ته‌وايه‌تى نه‌كرد، كـمـنـيست بونيان ده‌سه‌لمـنن.

چه‌پ چه‌ندىن جـري جياواز له تـوانين ده‌خه‌نه و وابه‌يان ده‌كهن كه خه‌تايان خسته مى هه‌لومه‌رجه‌كاني ئابردوو، ئـستا ده‌توانن شانى

خاڼيان له چارهسهرې پرسىک خاڼى بکه نه وه، هه موو حيزبه کانی ههرمى کوردستان و عراق هه موویان سهرانى ئليگاریشيان هه يه و به دواى زيادکردنى سهرمايه که يانه وهن ، سياسى گهلکى بازرگانن. هه روه ها هه موویان هه کار و پکنه رى زريک له دهرديسه ريه کانی خه کن . چه پپيان وابوو ته نانه تئگه ر نوڼه رانى استه قينه و استه وخاڼى خه کخاڼيان له سهر کاربوونايه ديسانوه به ب ساغ بوونه وهى مه سه لهى ج و ځاڼى حقوقى و دهو له تى کوردستانى عراق توانايه کى ز ر ب کارکردن له سهر مه سه لهى ئابورى به رهم ه ڼان، خه شگوزه رانى کمه لايه تى جگيربوونى ياسا، مسگه رکردنى ئاسايشى هاو اتيان شتى تر له ده ستدا نه ده بوو.

(39) ئهم جره تڼ و انينانه ي چه پ له ابردوو ئستاشى له گه دا ب ت، دوو تڼ و انينى جياوازيان هه يه له خه تبار کردن و نه کردنى حيزبه کوردیه کان، نه يان توانيو هه و ځستى ک نکرتى وه ر بگرن و است و دروست دوور له دوو فاقى و ديدو تڼ و انين و هه و ځستيان هه ب ت، ويستويانه خاڼيان به دهم است و چاوساخى خه که ه شو و ته که و چارهسهرى پرسه کانيان دهر بخن

له لايه ک ديفاع له ب ڼانى و بى دهرمانى و نه بوونى د ڼياى و سه لامه تى گيانى هاو اتيان و تير ر و هه شه کوژيه لى ابردوو و ئستاشدا هه يه و هه بوه، که له لايه ن ئيمپرياليزم و هه زه ده سه اتداره کانى ههرمى کوردستان و عراق و هه زه ناوچه ييه کانى ده ورو بهر په ي هه ده کرا، وايان ده زانى به به يان نامه يه ک ده يان توانى هه موو وه رچه رخانک بکه ن . هه روه ها ديفاعيان له وده سه ات ته ده کرد که له لايه ن دوو حيزبه که وه ده برا به ځو ه ده سه اتى ب ڼانى و ب مافى خه ک بوو ، چه پ ده يان ووت تئگه ر له سهر کار بووينا يه نه مان تئ توانى ئهم کاره چا کانه به حسابى خاڼيان ب خه کى دابين بکه ن ، چونکه له بهر تئ وهى کورد ده و له تى خاڼى نيه، پرسه که ش ته نها له دروست کردن و دامه زراندنى ده و له تدا نيه به کو ک شه له سهر سيسته مى به ځو ه بردنه که يه تى . چونکه تئ وکاته ي که ئيداره و ا به رايه تى کمه ځک له ئينسانت له تئ ست گرت تئ ب ت مافى يه کسانيان ب دابين بکه يت له هه موو و يه که وه وه کو مافى سياسى و ئابوورى و تا ده گات به هه موو پداويستيه کانى که مر قا يه تى پيگه يشتووه .

له گه تئ وه شدا هه موو تئ و شتانه و هه لوومه رجه کانى باسمان کرد ، ناکاته تئ وهى داواى مافى نه ته وهى ب کورد نه کرت . تئ و ده و له تى د خوازانه چه پ و است و ئيسلاميه کان ب کورد به يانى ده که ن ، به ي ف ر م کردنى هه لوومه رجه که ج به ج نا ب ت، به کو پ اکتىک و کردار کى

شۆڭگە ئانەي كۆمەن ئىستىيە زانىستىيەكانى دەۋەت، بەھاركارى و
 ھەماھەنگى كىرگىزگەن كورد و غەرب و فارس و توركى دەۋەت بىلەن
 دامەزراندن و بنىات نانى سىياسەت و ئابوورى دەۋەتگە شۆڭگەن ئىستىيە
 لىۋە بەرجەستە نەۋەت ئىستىيە سىياسى و ئابوورىيەكە دەست
 نىشان ئىكەن، لەڭگەن ئىستىيە كورد لە ۋىراق و سوريە و توركيە و
 ئىراندا لە چوارچىۋى ياساۋ سىستىمى ھۆكۈمەن ئىستىيە زىيان بەسەر
 دەۋەت كە ھەر ۋەتەن ھەلۈمەرجەك سىياسى و كۆمەن ئىستىيە و ئابوورى
 جىاۋاز و تايىبەتەن ھەيە، بە ھەم ھەلۈۋ مەرجانە نەتۈۋەن
 زىيان كۆمەن گەي كوردى لە ۋىۋى سىياسى و ئابوورى و كەلتۈرىيە ۋە
 لىك دوربختەۋە و قىشتۇ دابەن ئىكەن گەۋرە لە نەۋەن شۆڭگەن جىاۋاز و
 دەۋەتە جىاۋازەكاندا دروست بىكەت، ھەرچەندە سىستىمەكانىان بە ۋەي
 ناۋىشانەكانىان لىك جۈۋدان ، بە ھەم ئىستىيە سىياسى و ئابوورى و
 كۆمەن ئىستىيە دەۋەت بەرانبەر بە كورد يەك ئامانجىان ھەيە، ئەۋەن
 لە ۋىۋى مەزھەبى و ئىنى و سىستىمە و بەرژەۋەندى ناۋچەيى و
 دەۋەتەيەۋە جىاۋاز و دژ بەيەك بىن، بە ھەم سەر پلىشانەۋەي نەتەۋەي
 كورد يەك دەست و ھارۋاۋ ھارۋى يەكترن و بىلەن ئىستىيە مەسەستەش
 كۆۋەنەۋەي ساۋەن ھەندەك جارى چەند مانگ جارىك ئىستىيە دەۋەن و
 دەۋەستەن، لەڭگەن گەي كەۋەن نامەيەك ناۋچەيى كە لە نەۋەن ئىستىيە
 . ئىستىيە دەۋەتەنە بە ۋەي ناۋەند گەرايىەكانىان شۆڭگەن ئىستىيە
 لە ۋىۋى سىياسىيەۋە بىلەن نەتەۋەي كورد نەكردۋە كە تىايدا مافى
 نەتەۋەيەتە كورد بە ھەمى بىناسەن . بە ھەم كۆزى بە خراپى مامەيە
 شۆڭگەن ئىستىيە لەڭگەن ئىستىيە .

له ههر چوار وڵاته‌که‌ی که کورد تیایدا ده‌ژین، ئه‌و ناوچانه‌ی که زنجینه‌ی دانیش‌توانه‌که‌ی کوردن کردویانه به ناوچه‌یه‌کی بـ پیت و به‌ره‌که‌ت هیچ سه‌رچاوه‌یه‌کی ئابووری و به‌ره‌مه‌جـنانیان تیادا به‌و پـنه‌داوه و توانیویانه له پـسـه‌ی به‌ره‌م هـنان دایان بـن، ژیا‌نی کـمه‌ایه‌تیان له‌گه‌ داواکه‌وتویدا هاوتا کردووه . به‌ حوکمی ئه‌و باره‌ی له‌و وڵاتانه‌دا هه‌یه، په‌یوه‌ندی کوردی به‌ پرسی سیاسه‌ت و به‌ره‌م هـنانی کـمه‌ایه‌تیه‌وه به‌ند کردووه، چونکه‌ گه‌ش‌ه‌ی ئابووری و به‌ره‌م هـنانی پیشه‌سازی و کشتوکا‌لی له‌هه‌ر ناوچه‌یه‌کدا ده‌بـته‌ هـی گـگـینی ه‌زرو بـچونی سیاسی و کـمه‌ایه‌تی . ئه‌وانه هه‌موو ئه‌و فاکته‌ران‌ه‌ن که زـر جار جیاوازی نه‌ته‌وا‌یه‌تی درووست کردووه له ناوچه‌که‌و جیهاندا.

ناوچه یهک زیاتر پیشه سازی ده کرّات و ناوچه یه کی تر که متره ناوچه یهک زیاتر هّیه کانی ژیا نیان بّ دا بین ده کرّات و یه کّکی تر که متر ،

واته به پښتۍ په پټه و سیاستکی شخړینیانه له ناوچه که دا، نه و
ناتوانسته ده گرنه بهر و کاریان پکړدوه و ده کهن . به پښتۍ
توانینه کانی چې بټ که له پشتردا به یانیاں کړدبوو خستبومه
وو، گوايه نه بټ کورد ده و نه تی نیشتمانی خټی دابمه زرنټ دواتر
کټم نیزمی کړکاری دان به مافی نه ته وهی کوردا ده نټ له عراقد،
به م دیدو بچونه یان خټیان له جگه ټټک خراوی نه ته وهیه کگرتوه کان
داناوو . به بټ وایان کاری شو و ټټکیانه نه مهش وه کو همان
توانینه که نه ټټن ده و ټټی کوردی خه ونی شاعیرانه یه ، یان ټټستا
هه لومهرجه که له بار نیه هر مایه تی و نه ووده و نه تی و ناوختیش
ناماده گی نیه ، له گه ټټنه مانه شدا باس له دامه زرانندی ده و نه تی
کوردی نه کټ . به بټ وای من باس کړدی پرسکی له و ئاست و شټوه یه
له لایهن سهرک و نه ندامانی باټای هه موو حیزبه کانی هر مټی
کوردستانه وه وک و بټ وای سهرکی هټزه سیاسیه کانی وټاتانی
ناوچه که و جیهان وایه ، که نه ټټن هه لومهرجی گونجاو نیه تا بتوانین
ده و نه تان بټ دابمه زرنټن . نه مه و نه وهی چه پیش هیچ واتایه ک
ناگه یه نن بټ جگه له پاشکټی تی و نه ټټقه له گوټی سیاست مه دارانی
ټټره ، به بیر و بټ و او بهرزه وه ندی سیاسی و ئابووری ده و نه تانی
ناوچه که و جیهان.

ټټمه ده بټ پش نه وهی بټ ژوازی به ناوی ده و نه تی نیشتمانی کورده وه
کړکاریان و زه حمتکټشان و جه ماوه ری خه کی کورد هه ټټخرن ، بټ
گه یشتن به مه رانه کانی خټیان ، کټم نیسته زانستیه کان ، له ووی
سیاسی و ئابوریه وه کارو کړده وهی سیاسی هه بټ و نه جامی بدن ،
له ټټگه یه هه و و پټ اکتیک کی سیاسی و لټټاوه وه مافی یه کسانی
نه ته وه کان دابین و مسگر بکن.

هه روه ها له هه مان کاتیشدا ټټگه له دامه زرانندی ده و نه ته
نیشتمانیه که یان نه گرن ، نه گهر سیاسی دامه زرنټنریان هه بټ بټ
نه وهی که کړکاریان و زه حمتکټشان و نه مهش خټش باوه ټټبن پټی ،
هه روه ها ده بټ ټټگربن له وهی که کړکاریان و زه حمتکټشان و
جه ماوه ری خه کی له پټناوی مه رانه کانی خټیان و به ناویشانی
دامه زرانندی ده و نه ته وه له پټناوی خټیاندا بیانکن به سوتهمه نی و
بانقه کانیان پټ پټ بکن . له ټټگه یه هټزکی شټټشگر و کړده یه کی
شټټشگرانه وه ده بټ هه وکانیان به ئاټسته ی دژی بهرزه وه ندیه کان
ټټک بشکټنن و ده سه ټټاتی دټخوازی خه کی و یه کسانی و دادپه روه ری و
ئازادی دامه زرنټن، کړده ی شټټشگرانه ټټانه ئهرک و کردارو هه و ټټکه
له پټناوی زگاریدا چونکه سه رمایه داران و بټ ژوازی له ده سه ټټاتدا
ناتوانټ بیه خشت هه تا له ده ستی هه نه پټوقټنیت.

ئەو ياساىەى كە چەپ و ئاست لە ئابردوو ئاستادا باسيان لەو دەکردو دەكات خەشگوزەرانى لەو بەدەست نايەت ، وە نازانين چ جەره ياساىەى كە؟! لە ئاستا و دواى ئەوئەى كە دەوئەتى حقوقى نيشتىمانى كورد پەك هات ئەو هەموو تەكەو لەكەىە هەرەهەمووى سەرچاوەكەى لە خەش باوەئەى وردە بەرژوازى و گەوجاندى جەماوەرەو دەروست دەبەت ، لە پەناوى بەرژەوئەندىەكانى خەياندا بەكارى دەهەنين و دروستى دەكەن .

چەپ و ئاست و هەموو حیزبەكان بە ئىسلامىەكانىشەو لەگە هەلو مەرجى ئاستاى كوردستان بەنزیكى يەك جەر بەچوون دەردەبەن"ئەم وەزعیەتە تواناى بەردەوام بونی نیە هەموو كەس ئەمە دەزانەت كوردستان دەبەت بە شەو كەمەگایەكى مەدەنى بەچوارچەوئەى ئابوورى و سیاسى و ووبیناىەكى پەناسە كراوى حقوقیەو یان وەك بەشەك لە دەوئەتى عەراق یان وەك دەوئەتەكى سەربەخە، ئەمە دوو یانەكى واقعیه و وەلامەكى واقعیهى خەراى دەوئەت لە (ح.ك.ك) و خەك". (40) دەربەینى كەمەگای مەدەنى ناوەئەك و فەمەكى لاستىكى هەیه هەرەكو هەمان ناوەئەكى دیموكراسیه و ناتوانەت فەم و پەيوەندیهكى تری سیاسى كەمەئایەتى ئابوورى بەهەنەتە ئاراوه ، بەجگە لەو سیستەمەى كە ئاستا لە جیهاندا پەسەسى دەسەئەتى چەوسەنەرانی خەى دەكات ، ئاستا بەناوى كەمەگای مەدەنىەو سەرمایهدارى سیستەمى كەمەگای جەنگەستانى بەرپا كەردوو و گیانى هەزارانى لە خەكەى بەشمەینەتى جیهان لە جەنگەكانى خەياندا و لە پەناوى بەرژەوئەندىاندا دەكەنە قوربانى، كەمەگای مەدەنىەكانى ئەوروپا و ئەمرىكا هیشتا جیاوازى ئەگەزى و جەرى پەست و ئەنگى قز و چاو و مەزەهەبى دەكەنە سەرچاوەى كار و بیركەردنەو یان و كەمەگایكانیان پەقات و قە دەكەن ، كەمەگە لەت لەت و شەئەلى خوئەنى دەكەن ، لەئەگەى دەزگای سیخوئەى و چاودەرى توند و پەلیس و بەندىخانە و ئەشكەنجەدانى نامرەئەئەى ئینسانەكان ، بەرژەوئەندىەكانیان دەبەنە پەشەو.هەق دەستى كەم و زەوت كەردنى هەموو مافە دیموكراتىكەكانى كەركاران و زەحمەتەكەشانى خە و وئەتى و كەچبەرەكان و لەسەندەوئەى هەموو ئازادىەكان و مافى سیاسى و ئابوورى و كەمەئایەتى و كەخراوەكانیان ، ژەپەخستنى مافى نەتەوەكان ، پەشەلكەردنى هەموو داخوایەك كە لە دەمى كەمەئەو بەتە دەرەو ، وەلامەدانەو یان بەجەرك لە سەردەمەكى نوادا كە دێكەكان تەنها لەتواناى كەردنیداى . كاول كارى و لەناو بەردنى ئەو وئەت و خەكانەى كە لەلای ئەوان جەگای كەشەو ساغ نەبۆنەو یانە بە لای سیاسەت و بەرژەوئەندىەكانیاندا . نمونەى ئەو كەمەگاو

دهسه ئاتانه زرن به ناوی مه ده نیهت و دیمو کراسیه وه گوزارشت له خیان ده کهن، که چی له ئه مریکا دا ئاکار و کرده ی سیاسی

هه سوکه وتی پالیسی ناوخی خیان یاری به مقه ده راتی ههش پست وله گه سپی پسته کاندای ده ره جه ی جیا وازیان باده نین هه شه کوژ و فانیان له سجنه کانیاندا وهک کارکی تین و ئاسای له هاتوو ده سا وده ست کردنی ده سه ئاتیش ته نها بملیارد له ره کانه . چه نده ها جه نگه ده ره کی دروست ده کهن ، له پناوی قازانجی کهمپانیان ، ملی نه ها ئینسان ده که نه قوربانی و ئاواره ی ما و حای خیان ده کهن . ئه وه ئه وروپا و ئه مانیا و و ئاتانی تره که کچه ره کان و غه یره ها و ئاتیانیان به چاوکی تر و ده ره جه دووی کهمه گاکه یان حساب ده کهن، جگه له جیا وازی هه گزی و پست و هتد...

ئه فریقا و ئاسیا و ئه مریکای باشوریش ببهش نین ، له وه موو پشملکارییه ی که له ناو خیاندا ده کرت و ههروه ها جارکی تریش له ده ره وه و له لایه ن زله هانه وه ببهش ویان ده بیته وه ، جه نگه خهکی و کوشتاری مللانی له ده که و ته وه . له ئستاو له سه ده ی بیست و یه کدا هشتا ک یلایه تی به رقه راره ، به هه موو جره کانی ک یلایه تی له جیهاندا نزیکه ی چل وشهش ملیان مرفی ک یله هه یه {41} ، یه کک له و و ئاتانه ئه مریکایه . له وه موو زه وت کردنه ی مافی دیمو کراتیکانه ی کرکاران ، چه پ له کوردستاندا خهش باوه ئانه کهمه گای مه ده نی به چاره سه ری ئه وه هه لومه رجه ی له ئابردوو ئستای کوردستاندا پشنیار ده کردو ده کات . وه به چاره سه ری پرسی نه ته وایه تی چاو له ده کات.

ئه گهر چاوک به مژووی په یوه ندی کورد له گه ده سه ئاتی ئهمه جیا وازه کانی ئابردوو ده و ته تی عرا قدا بگنن ، چی به سه ر هاتوو له سه ر ده ستی وورد بژواری کورد و به ناو شه شه کانیان و ده سه ئاتدارانی عرا ق . هه ر له کیمیا باران و ئه نفال و جینه سا یه و سووتانی ما و حانیان و ئه مانه هه مووی له چوارچه وه ی ده و ته تدا بووه و مافی حقو قی سیاسی ونه و ده و ته تی یان هه بووه . ئه مانهش ه یچ گر یه کی له و کسپ و ته گه رانه نه کردوو ته وه و کوردی به ده رگای چاره سه ری مافی نه ته وه یه تیدا نه بردوو.

له هه لومورج و باره جیا وازه کاندای له لایه ک چه پ باسی له سه ر مه سه له ی جیا بوونه وه ی نه ته وه ی کورد ناکات ، جارکی تر و له لایه کی تره وه باسی ده کات، ههروهک ئه وه ی که له نوان حیزبی سه رانی ئلیگارشی له هه رمی کوردستاندا ئه گوزه رت، ئه گهر هه لومه رجه نه یه ته پش و دروست نه بت، ئه و باسک له سه ر جیا بوونه وه و دروستکردنی

دهو لهت خهون و خهيا له، ئه مهش تهواو پچهوانه ي هزر و ديدى چاره سهرى كك شهى نه تهوايه تى يه له گه كك م نهسته زانسته كان.

ئو هه لومه رجه ي ئستا و له ابردووشدا له سهر دهستى زله زه كان و ئيمپرياليزمى جيهانى دروست بووه ، له پناوى بهرزه وه ندى خا ياندا، حيزب و هله زه كانى دهسه ات له ناوخا ههرمى كوردستاندا وهك مشه خراك ده ميان زه ندووه ته سهرچاوه كانى داراي و ئابورى و ژر زهوى و سهرزهوى، به هه موو شه وه يهك ئه يوت ننه وه و غه رقى قهرزى ده رهكى و هاو اتيانيان بى ماف و ژيان كردووه . له بهر ئه وهى ئو هله زانه نه نه ته وهى و نه نيشتمانين ، نه بيريان له دروست كردنى دهو له ته و نه بهرنامه و ستراتيژى دوريشيانه و هه و پيشيان چاره سهرى ئو پرسه نيه (له گه ئه وهى نه بام به بىرى نه تهوايه تى هه يه و نه له گه ئو بيره شدا به قه ده رزه ه يهك كك م . به ام كك شهكه له لاي من ئه وه يه كه دهسه ات دار و بژوازي كورد و دهسه ات دار و بژوازي له عراقدا، نان و پيازي پوه نه خا ه ئه بته هه ي زياد بوون و كه هكه ي سهرمايه كانيان . بيه ئه و جانگانه ي كه به ناوى نه ته وه و نه تهوايه تى و پارزگارى له دهو لهت و يهك پارچه ي خاك ده يكه ن . بووه ته دوو بهر داش و گيان و ئسقانى خه ككى پ ئه ها ن و له وسهره وه سهرمايه ي قه به و گه وره ي پ ئه چنه وه).

ئو وه ده رده كه وات كه ئه م حيزبانه به چه پ و است و ئيسلاميه كان ، له پشووشدا نه يان توانيوه ، وه ام به پداويستى سياسى و ئابوورى و كك مه لايه تى هه ل و مه رج و زرووفى سياسى ئستا بداته وه ، له گه ئه وهى له ابردوو ئستادا ، جيا بوونه يان جيانه بوونه وه له سهر دهستى ئيپاليزم و زله زه كانى جيهان ه نك ئژ ده كرات . له بهر ئه وهى له وى سياست و ئابوورى و ههروه ها سهر بازيشه وه با دهستيان به سهر ناوچه كه دا و جيهاندا هه يه . ئه مهش دهست نيشانى چاره سهر ييه كان به پويستى خا يان ده كه ن، له بهر ئه وهى سياست و بزوتنه وهى چينايه تى و كك م نهسته زانسته كان بى كارى گه رن و كك خراو نين، ناتوانن ده خالهت له وهرچه رخانه هه لو مه رجه ي سياسى و كك مه لايه تى و ئابوورى ههرمى كوردستان و عراقدا بكه ن، چونكه تكه بوونى سياست و ئامانجى كك م نهسته زانسته كان به خواست و ويستى سياسى و كك مه لايه تى و ئابوورى كر كاران و زه حمه تكشان ، زر لاواز و كه م ه نك و ناكارى گه رن . بىر كردنه وهى لاواز و بى بنه ماي چه پ ، هاوتاي حيزبه كانى ترى كردووه، كه ده ات ههرمى كوردستان يا جيا ببه ته وه يان بجه ته وه ناو مه ركه زى دهسه ات تداره تى عراق، ئه م هه وسته يان كرده يه كى ئپرت نهسته يه و هيجى ب

سیاست کردن لـ سهوز نابـت . دوو دهر بـینی جیاوازیان ههیه لهسهر ههـلومهـرجهـکه، لهـلایهـک و لهـوهـو پـشـش کوردستانی عـراقـی بهـجیا لهـدهـو هـتی عـراق لهـقهـم دهـدات و ئـستاش باس لهـجیا بوونهـویان له عـراق دهـکات . ههـروهـک و حیزبهـکانی ئـستای ههـرـم له عـابردوودا چهـپ ئهـیان وت “جیا بوونهـوه له عـراق و پـکـهـنـانی دهـو هـتی سهرـبهـخـ له کوردستانی عـراقـدا” {42}

ئهم هـستهـیه لهـگهـ پـشـتردا ، دوو دهر بـینی جیاوازیان ههیه و لهـگهـ یهـکـتر ناکـکن، چونکه ئهـگهـر کـمـهـگای کوردی سهر به عـراق نین ئهـی جیا بوونهـوه بـ له عـراق !! یا چ مانایهـک دهـگهـیه نـت، ههـرهـموو ئهـمانه و سهر بوون یا بهـشـک لهـو هـاتـک یا سهر نهـبوون پـی، ناچـته خانهـی گومان کردن ، یان گومانی ئهـوهـت لا درووست ناکات، چارهـسهری کـشـهـی نهـتهـواهـیه تی ئهـرکـکه پـویسته به ئهـنجامی بگهـیه نـت ئهـگهـر ههـبـت و پـویست بکات . چونکه ورده پـرژوازی چهـپ و ئـلیگارشیهـکان دید و بـچونی و نیان لهـو بارهـیهـوه نیهـو ناتوانن وهـم به پرسی نهـتهـواهـیه تی نهـتهـوهـکان بدهـنهـوه . ههـروهـکوو چـن هـزه سیاسی و حیزبهـکانی تریش له عـابردوو و له ئـستادا نهـیان توانیوه ، ههـو هـکانیان به ئاـستهـی دروست کردنی دهـو هـتی سهرـبهـخـدا تاو بدهن و ئارمان و ئامانهـکانی خهـک بهـگشتی به ئهـنجام بگهـیه نـ.

مارکس لهـسهر پرسی ئـرلهـندا نامهـیهـک بـ ئنگلیزی هاوـی ئهـنوسـت له 30 تشرینی دووهـمی ساـی 1867 دا بـواـی خـی به کورتی دهردهـبـت و دهـبـت “ئـستا پرسیار ئهـوهـیه: چ ئامـژگاریهـکی کرـکارانی ئینگلیز بکهـین؟

بهـبـواـی من پـویسته ههـو هـشاندهـوهی یهـکـتیهـکه بکهـن به بهـندک له بهـرنامهـکانیان (بهـکورتی پرسی ساـی 1783، [ت] لهـگهـ ئهـوهی وایکرد که دیموکراسی خـی بگـونجـنـت لهـگهـ ههـلومهـرجی ئهـوکاتدا)، ئهـمه تاکه شـوهی قانونیه لهـدواتردا تاکه شـوهی ئیمکانه بـ ئازاد بوونی ئـرلهـندیهـکان ، دهـتوانـت قبـو بکـرت لهـسهر بهـرنامهـی حیزبی ئینگلیزیدا . پـویسته ئهم تهـجروبهـیه لهـکاتـکی دواتردا ونبکـرتـهـوه، که ئایا یهـکـگرتنـکی پوختی کهسی دهـتوانـت بهـردهـوام بـت لهـنـوان ئهـو دوو وـهـتـدا ، بـوایهـکی کهمم ههیه ، که ئیمکانی ههـبـت له کاتی گونجاودا و بـدات . ئهـوهی ئـللهـندیهـکان پـویستیان پـیه تی بریتیه له (حوکومه تی خـجـی وه سهرـبهـخـ له ئینگلتـهـرا!...) . [43] ئهم بـوایهـی مارکس ئهـوه وـندهـکاتهـوه ، که کهس نازانـت چهـپ و ئاست که دوو وـی یهـکـدراون، له پرسـکی وهـک و پرسی نهـتهـواهـیه تی کوردا، چی دهـکهـن و چـن چارهـسهریهـکه دهـخهـنه و . ئهـمهـش دهـگهـهـتهـوه

بـ دوو هـ، يه کـکـيان چهپ نازانـت چـن خـی به يان دهکات و له ژـر پرسیاری بیري نه ته وهی خـی دهر باز بکات . وه کو لایه نـگروو هـهـگـرانی په یامی چینایه تی خـی یان دهر بخن . دوه میښ ویستی ئـلیگارشیانهی حیزبه ـاسته کان ، که هـموو شتـکـيان کردوه ته قوربانی ویست و ئاره زووی تـرنه بونیان به سهروهت و سامانی ئم وـاـته .

سه رچاوه کان :

- 38- مه نسوری حکمهت ، له بهرگری کردنـداله داخواری سهـربه خـی کوردستان ، گـفـاری بـپـشه وه ، ژماره [21] ، 27 ی ئابی 1995 ، ل 5 .
- 39- هه مان سه رچاوهی پـشه وه ، ل 5 .
- 40- هه مان سه رچاوهی پـشه وه ، ل 5
- 41- 26/9/2016 <http://aletejahtv.com> الاتجاه برس/ تقاریر ، 46 ملیون شخص یعانون من “العبودية المعاصرة” في العالم .
- 42- مه نسوری حکمهت ، هه مان سه رچاوهی پـشه وه ، ل 5.
- ت- له کـتایی هه شتاکان و سهـره تـای نه وه ته کانی سهـده ی هه ژده دا ، له ئـرله ندا بزوتنه وه یه کی زگاری نیشتمانی فراوان دروست بوو ، له ژـر کار یگهـری سهـرکه و تنه کانی ـپه ـینی دژ به دهـسه ـا تدارـتی ئینگلیز له مسته عمه راته کانی ئهـمریکای باکوردا . له بهـره نجامی تـکـشانی نیشتمانی ئـرله نـدیه کـاندا ، حکومه تی ئینگلیز ناچار بوو به وهی هه نگاو بهـره و ته نازولات هـهـبـهـنـت و مافی ئازادی بازرگانی و مافی یاسا دانایان له ـا بر دوودا پـدان و هـبـت . ئم به دهـسته ـنانه ی ئـرلنـدیه کان ، ته ئکیـکد کرانه وه و جـگـیربوون له [یاسای ته نازولکردن][قانون التنازل]ی پهـرله مانی ئینگلیز له ساـی 1783 په سه نـدیـکرد ، وه بهـشـوه یه کی فهـرمی دهـسه ـاتی یاسا دانان ـهـوانه ی کرد بـپـهـرله مانی ئـرله ندا . بهـام دوا ی سهـرکوتی ـپهـینه کانیان له ساـی 1798 ، مافی سهـربه خـی زاتی له ئـرله نـدیه کان داماـنـران ، به په یمان نامه یه ک که ناوی یه کـتی ئهـنجلـهـ- ئـرله نـدی بوو له ساـی 1801 دا . [مارکس ، انجلس ، فی الاستعمار ، مجموعة من المقالات و رسائل ، ترجمة الیاس شاهین ، دارالتقدم ، موسکو ، طبع في الاتحاد السوفيتي ، ص 151 ، الفهرست .
- 43- مراسلات مارکس ، انجلز ، [رسالة من مارکس الی انجلس ، 30 تشرين الثاني “نوفمبر” 1867 .] ترجمة الدكتور فؤاد آیوب ، دار دمشق ، دمشق ، سوريا ، طبعة ـأولی ، 1981 ، ص 228-229 .